

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö

HE 34/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävien ja henkilöstön siirrosta Intelligent Traffic Management Finland Oy:lle

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 2.4.2020 hallituksen esityksen laiksi elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävien ja henkilöstön siirrosta Intelligent Traffic Management Finland Oy:lle. Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävien ja henkilöstön siirrosta. Esityksen mukaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät ja niitä suorittava henkilöstö siirtyisivät tieliikenteenohjaus ja -hallintapalvelun tarjoajan, Intelligent Traffic Management Finland Oy:n palvelukseen. Esitys liittyy valtion vuoden 2020 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.

Esityksen tavoitteena on viimeistellä tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkaosa-aluetta koskevat tehtävä- ja henkilöstösiirrot valtiolta tieliikenteenohjaus ja -hallintapalvelun tarjoajalle, Intelligent Traffic Management Finland Oy:lle.

Asian tausta ja valmistelu

Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut muutettiin osakeyhtiömuotoon 1.1.2019 alkaen Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi annetulla lailla (574/2018, *yhtiöittämislaki*) ja siihen liittyvillä laeilla (HE 34/2018 vp.). Yhtiöittämistä kokonaisuudesta on sittemmin muodostunut osa Traffic Management Finland -konsernia, jossa hoidetaan kaikkien liikennemuotojen liikenteenohjaus- ja hallintapalveluita liikennemuotokohtaisiin tytäryhtiöihin organisoituina. Tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan palveluiden tuottaminen on keskitetty Intelligent Traffic Management Finland Oy:lle (jäljempänä *ITM Finland Oy*).

Yhtiöittämisen yhteydessä Liikennevirastosta siirtyi noin 180 työntekijää yhtiön palvelukseen 1.1.2019 alkaen. Tämä henkilöstösiirto toteutettiin

liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastouudistuksen yhteydessä (laki 937/2018; HE 61/2018 vp ja HE 104/2018 vp). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten liikennevastuualueilla hoidettavat tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät (7 HTV, Kaakkois-Suomen ELY, KAS-ELY) ja tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan asiakaspalvelutehtävät (14 HTV, Pirkanmaan ELY, PIR-ELY) sekä niitä hoitava henkilöstö oli tarkoitus siirtää ITM Finland Oy:öön vuoden 2021 alusta alkaen maakuntauudistuksen yhteydessä. Kyseisiin tehtäviin liittyvä omaisuus, liiketoimintakokonaisuus sekä vastuut ja velvoitteet olivat Liikennevirastossa ennen yhtiöittämislain voimaantuloa ja ne ovat siirtyneet 1.1.2019 lukien yhtiöittämislain perusteella ITM Finland Oy:lle.

KAS-ELY:ssä ja PIR-ELY:ssä hoidettavien ja perustettuun yhtiöön siirtyviksi tarkoitettujen tehtävien ja niitä hoitavan henkilöstön siirtämistä koskevat säädösehdotukset oli sisällytetty keväällä 2018 annettuun hallituksen esitykseen laiksi maantielain muuttamisesta, ym. (HE 45/2018 vp.). Kesällä 2018 maakuntauudistusta koskeneen muuttuneen tilanteen johdosta edellä mainitut yhtiöön siirrettäviä tehtäviä ja henkilöstöä koskevat säädös- ja säännösehdotukset poistettiin kyseisestä hallituksen esityksestä ja ne sisällytettiin syksyllä 2018 annettuun hallituksen esitykseen maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa liikennealalla koskevaksi lainsäädännöksi (HE 289/2018 vp.) ja sen voimaantulolakiin. Molempia hallituksen esityksiä käsiteltiin eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnassa, mutta valiokunta ei antanut mietintöä rauenneesta hallituksen esityksestä (HE 289/2018 vp.).

Maakuntauudistuksen jäätyä tuolloin toteutumatta ja edellä mainitun säädösesityksen rauettua näitä tehtäviä koskevat tehtävät jäivät edelleen ELY-keskusten vastuulle ja henkilöstö ELY-keskusten palvelukseen. Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan, että ainoastaan KAS-ELY -keskuksen tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät ja niitä suorittava henkilöstö siirtyisivät tieliikenteenohjaus ja -hallintapalvelun tarjoajan, ITM Finland Oy:n palvelukseen.

Siirrettäväksi ehdotetut tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät ja niitä suorittavat henkilöt liittyvät olennaisesti Liikennevirastosta osakeyhtiömuotoon jo siirrettyyn tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden liiketoimintakokonaisuuteen. Kyseiset henkilöt työskentelevät ja saavat palkkansa tällä hetkellä KAS-ELY-keskuksessa ja heidän työtehtävänsä muodostuvat jo tällä hetkellä kokonaan ITM Finland Oy:lle kirjallisella toimeksiantosopimuksella suoritettavasta työstä, jota tehdään osana ITM Finland Oy:n liiketoimintakokonaisuutta. Pirkanmaan ELY-keskuksessa toteutettavat asiakaspalvelutehtävät puolestaan liittyvät kiinteästi ELY-keskusten asiantuntijatyöhön sekä Väyläviraston vastuulle kuuluvaan väylänpitoon, minkä vuoksi näitä tehtäviä ei ehdoteta siirrettäväksi tässä yhteydessä yhtiöön. Pirkanmaan ELY-keskuksessa olevan liikenteen valtakunnallisen asiakaspalvelun sijoittautuminen on tarkoitus ratkaista myöhemmin osana maakuntauudistuksen kokonaisuutta.

Nykytila

Väylävirasto vastaa tienpitäjänä hallinnoimansa maantieverkon liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun järjestämisestä maantieverkolla harjoitettavan liikennöinnin edellyttämällä tavalla ja huolehtii liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelujen laadusta ja tasapuolisuudesta. Virasto ostaa tämän palvelun toimeksiantosopimuksella ITM Finland Oy:ltä, jonka tehtävänä on muun muassa ylläpitää liikenneväylien liikennetilanteen seuranta (liikenteen tilannekuva) sekä onnettomuuksien, vaaratilanteiden ja liikenteen sujuvuuteen vaikuttavien tilanteiden ilmoitus- ja tiedotuspalvelua.

Liikenteenohjaus ja -hallinta on riippuvainen luotettavasta ajantasaisesta tilannekuvasta liikennejärjestelmästä, joka mahdollistetaan tieto- ja viestintätekniikan avulla eli liikennetelematiikalla. Liikenteen tiedotuksella tarjotaan ajantasaista tietoa tienkäyttäjille sekä ennen matkaa että matkan aikana muun muassa kelistä, liikenteestä ja liikenteen häiriöistä. Liikennettä ohjataan kiinteillä liikennemerkeillä tai vaihtuvalla liikenteen ohjauksella liikennemerkein, opastein ja liikennevaloin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1373/2018, ELY-asetus) 8 §:n mukaan KAS-ELY hoitaa liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetussa laissa (503/2005) tarkoitetut tienvarsiteknologiaan liittyvät valmistelu-, suunnittelu- ja valvontatehtävät sekä näihin liittyviä puute- ja huoltosopimuksia koskevat asiat (telematiikkatehtävät).

Kyseisiin tehtäviin liittyvä omaisuus, liiketoimintakokonaisuus sekä vastuut ja velvoitteet ovat siirtyneet 1.1.2019 lukien ITM Finland Oy:lle. Liikenteen palveluista annetun lain (371/2019) 137 §:n mukaan tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoajan tehtävänä on ylläpitää liikenneväylien liikennetilanteen seuranta (liikenteen tilannekuva) sekä onnettomuuksien, vaaratilanteiden ja liikenteen sujuvuuteen vaikuttavien tilanteiden ilmoitus- ja tiedotuspalvelua. Lisäksi tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoaja antaa liikenteeseen liittyviä sää- ja olosuhdetietoja sekä tietoja liikenteen sujuvuudesta ja vilkkaudesta, tienpitoa ja liikennettä palvelevien laitteiden kunnosta ja käytettävyydestä, muista liikenneturvallisuuksiin ja liikenteen sujuvuuteen vaikuttavista seikoista sekä muista liikennevälineen turvalliseen kuljettamiseen, ohjaamiseen tai hallintaan liittyvistä seikoista. Tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden tarjoaja saa tehtävänsä toteuttamiseksi tarvitsevansa datan juuri telematiikkainfrastruktuurin avulla.

Siirrettäväksi ehdotetut tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävät ja niitä suorittavat henkilöt liittyvät olennaisesti Liikennevirastosta osakeyhtiömuotoon jo siirrettyyn tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden liiketoimintakokonaisuuteen. Käytännössä KAS-ELY:n liikennetelematiikkahenkilöstö vastaa ITM Finland Oy:n omistaman tieliikenteen telematiikkainfrastruktuurin ylläpidosta ja tienvarsilaitteisiin liittyvistä tietoliikennetehtävistä sekä ELY-keskusten vastuulla olevien investointihankkeisiin liittyvästä liikenteenhallinnan yleissuunnittelun ohjauksesta ja valtakunnallisesta yhdenmukaisuudesta, samoin kuin näiden hankkeiden telematiikan tuottamisesta. ITM Finland Oy vastaa edellä mainitun työn ohjauksesta ja koordinoimisesta.

Kyseiset henkilöt työskentelevät ja saavat palkkansa tällä hetkellä ELY-keskuksessa ja heidän työtehtävänsä muodostuvat jo tällä hetkellä kokonaan ITM Finland Oy:lle kirjallisella toimeksiantosopimuksella suoritettavasta työstä. Nykyjärjestely on tavanomaisesta poikkeava ja monimutkainen. Se on osoittautunut myös työnjohdollisesti ongelmalliseksi, koska muodollisesti henkilöt työskentelevät ELY-keskuksessa, mutta telematiikkatehtävien osalta heidän työtehtävänsä muodostuvat jo tällä hetkellä kokonaan ITM Finland Oy:lle suoritettavasta työstä. Töiden ohjaaminen toisesta organisaatiosta ei ole tarkoituksenmukaista eikä läpinäkyvää. Järjestely on johtanut ristiriitaisiin ja eriarvoistaviin tilanteisiin, kun ITM Finland Oy:lle kuuluvia töitä tehdään kahdessa eri organisaatiossa eri säännöillä esim. työaika-, matkustus- ja palkitsemiskäytäntöjen osalta. Nykyinen toimintamalli ei myöskään ole optimaalinen ITM Finland Oy:n toiminnan tehokkuusnäkökulmasta.

Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Siirtyväksi ehdotetun henkilöstön palkkaamiseen varatut määrärahat 504 000 euroa /vuosi menevät tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimintamenomomentilta. Vuoden 2020 loppuosalta (elokuu-joulukuu) siirtyväksi ehdotetun henkilöstön palkkaamiseen varatut määrärahat ovat 202 000 euroa. Tieliikenteenohjauksen ja –hallinnan telematiikkatehtäviä hoitavan henkilöstön palkkaamiseen loppuvuodelle 2020 varatut määrärahat siirrettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan momentilta Väyläviraston perusväylänpidon momentille, jolloin ne olisivat käytettävissä tieliikenteenohjauksen ja –hallinnan palveluiden ostoihin, sillä siirron jälkeen palkkakustannukset ja muut kustannukset tulisivat yhtiön kannettaviksi. Vastaavasti vuodesta 2021 alkaen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan momentilta siirrettäisiin 504 000 euroa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle.

Henkilöstövaikutukset

Siirtyvä henkilöstö muodostuisi KAS-ELY:n tieliikenteenohjauksen ja -hallinnan telematiikkatehtävistä vastaavista henkilöistä (7 HTV). Siirtyvä henkilöstö olisi kokonaan virkasuhteista ja siirtyisi työsuhteeseen ITM Finland Oy:öön. Määräaikainen henkilöstö siirtyisi määräaikaansa osoittamaksi ajaksi yhtiön palvelukseen määräaikaiseen työsuhteeseen. Henkilöstön kokonaismäärää ei ole tarkoitus vähentää siirron yhteydessä. Siirtyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön olisi tarkoitus jäädä nykyisille työssäkäyntialueilleen.

Henkilöstö siirtyisi yhtiöittämisessä julkisten alojen eläkelain (81/2016) mukaisesta järjestelmästä yksityisen alan työeläkejärjestelmän piiriin. Periaatteena olisi, että KAS-ELY:stä osakeyhtiöön siirtyvän henkilöstön eläketurva vastaisi sitä nykyistä ansaittua eläketurvaa, joka henkilöllä valtiolla on eläkeiän, valtion peruseläkkeen suuruuden ja lisäeläkekattuman suhteen. Tuleva eläkekattuma on henkilöstöllä sama sekä valtion että yksityisessä eläkejärjestelmässä. Henkilöstön edellä kuvatun mukaisen eläketurvan tason säilyttämiseksi osakeyhtiö ottaisi erillisen lisäeläkevakuutuksen.

Muutoksessa noudatetaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Henkilöstön tiedonsaannista ja vaikutusmahdollisuuksista huolehditaan uudistusta valmisteltaessa. Muutosten edellyttämät järjestelyt valmistellaan yhteistoiminnassa muutoksen kohteena olevan henkilöstön edustajien kanssa.

Emmi Nykänen
Ylitarkastaja